

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

«TASDIQLAYMAN»

Navoiy davlat pedagogika instituti rektori

M.H. Kalonov

2024-yil 03.05

Ro'yxatga olinishi № 281/L PA 1905

2024-yil 03.05

LINGVOPOETIKA ASOSLARI

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	70111401 - O'zbek tili va adabiyoti

(Fan/ modul kodi)	O'quv yili	Semestr	Kreditlar	
LPA 1205	2024/2025	4	5	
(Fan/ modul turi)	Ta'lim tili	Haftaligi dars soatlari		
Majburiy fanlar	O'zbek	4 soat		
I.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Lingvopoetika asoslari	60	90	150
2.	II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlarsh) II.1.Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. "Lingvopoetika asoslari" fanining obykti va predmeti, maqsad va vazifalari Lingvopoetikaning obykti va predmeti. Lingvopoetikaning maqsad va vazifalari. Tilshunoslikda lingvopoetikaning o'rganilishi. 2-mavzu. Badiiy matnga lingvopoetik yondashuv Zamonaviy adabiyotlarda tilning vazifalari. Badiiy matn va tilning estetik vazifasi. Nobadiiy matndagi birliklar va badiiy matndagi birliklar o'rtasidagi struktur-elyatsion differentsiatsiya. 3-mavzu. Badiiy matn mazmuniy idroki va intertekstuallik Zamonaviy tilshunoslikda badiiy matnni tushunish va qabul qilish muammosi. Intertekstuallik va uning o'rganilishi. Interteksti tushunchasi va turlari. 4-mavzu. Fonetik birliklarning lingvopoetik xususiyatlari Segment vositalar lingvopoetikasi. Supersegment vositalar lingvopoetikasi. Fonetik takrorlarning lingvopoetik xususiyatlari. 5-mavzu. Leksik birliklarning lingvopoetik xususiyatlari Badiiy matnda leksema masalasi. Frazeologik birliklarning lingvopoetik imkoniyatlari. Evfemik va disfemik ma'noli birliklar lingvopoetikasi. 6-mavzu. Morfologik birliklarning lingvopoetik xususiyatlari Grammatik shakllarning lingvopoetik tahlili. Mustaqil so'z turkumlari 7-mavzu. Sintaktik birliklarning lingvopoetik xususiyatlari Sodda gaplar lingvopoetikasi. Qo'shma gaplarning lingvopoetik xususiyatlari. 8-mavzu. Ko'chimlar lingvopoetikasi Ko'chimlarga badiiy yondashuv masalasi. Badiiy matnda individual ko'chimlarning yuzaga kelishi. Ko'chimlarda badiiy konsept masalasi. 9-mavzu. Tejamlilik va ortiqchalikning lingvopoetik xususiyatlari Tilshunoslikda tejamlilik va ortiqchalik tamoyillarining o'rganilishi. Tejamlilikning lingvopoetik xususiyatlari. Ortiqchalikning lingvopoetik xususiyatlari.			

10-mavzu. Lingvopoetik tahlil metodlari Lingvostilistik tahlil metodlari. Stilistik tajriba metodi. Semantik-stilistik metod. Qiyosiy-stilistik metod. Statistik-stilistik metod. Intertekstual tahlil metodi. Badiiy matnlarning lingvopoetik tahlili metodlari   III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1. Qadimgi turkiy bitiglar lingvopoetikasi   2. Uslubiy konvergensiya va takroming lingvopoetik xususiyatlari   3. Intertekstuallikning badiiy matndagi vazifasi.   4. Precedent birliklar lingvopoetikasi   5. Antroponimlar lingvopoetikasi.   6. Olmoshlar lingvopoetik vosita sifatida.   7. Sifat lingvopoetikasi   8. Fe'l lingvopoetikasi.   9. Yordamchi so'zlar lingvopoetikasi   10. Badiiy matnda qo'llanilgan imperativ qurilmalarning lingvopoetik xususiyatlari.   11. Gaplar lingvopoetikasi   12. Parsellyativ konstruksiyalarning lingvopoetik xususiyatlari   13. Murojaat birliklarining lingvopoetik xususiyatlari   14. Tejamlilikning lingvopoetik xususiyatlari.   15. Ortiqchalikning lingvopoetik xususiyatlari.   16. Metaforalarning lingvopoetik xususiyatlari   17. Kinoyaning lingvopoetik xususiyatlari.   18. O'zbek tilshunosligida folklor asarlari tili lingvopoetikasining o'rganilishi   19. Antisemiyaning lingvopoetik imkoniyatlari   20. Lingvopoetik tahlil tiplari.   IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Talaba mustaqil ta'limni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlari hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi.   - darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari hamda mavzularini o'rganish;   - tarqatma materiallar ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;   - maxsus adabiyotlar bo'yicha mavzular ustida ishlash;   - talabaning o'quv, ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari va mavzularini chuqur o'rganish;   - faol va muammoli o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari;   - masofaviy ta'lim.   Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Tilshunoslikda lingvopoetika sohasining o'rganilishi.   2. Grammatik shakllar lingvopoetikasi.   3. Mustaqil so'z turkumlari lingvopoetikasi.

	4. Yordamchi so'zlar lingvopoetikasi. 5. Badiiy matnda kinoya va sarkazmning lingvopoetik xususiyatlari. 6. Badiiy matnda tabii va yvfeimizmlarning lingvopoetik xususiyatlari. 7. Xalq dostonlarining lingvopoetik xususiyatlari. 8. Sodda gaplar lingvopoetikasi. 9. Badiiy matnda qo'shma gaplar lingvopoetikasi. 10. Alisher Navoiy g'azallarining lingvopoetik xususiyatlari. 11. Bobur g'azallarining lingvopoetik xususiyatlari. 12. A.Qahhor hikoyalarda barqaror birliklar lingvopoetikasi. 13. S.Ahmadning "Kelinar qo'zg'oloni" asari lingvopoetikasi. 14. E.Vohidovning "Ruhlar isyoni" asari lingvopoetikasi. 15. A.Oripov she'riyatida mustaqil so'zlar lingvopoetikasi. 16. S.Sayyid she'riyatida ko'chmlarning lingvopoetik xususiyatlari.
3.	• V. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) • Talaba bilishi kerak: - lingvopoetika masalalari, lingvopoetik tahlil metodlari, til birliklarining estetik vazifasi, matniy imkoniyatlari, badiiy matnda qo'llanish mexanizmlari, struktural-semantik tiplarining yuzaga kelish jarayonlarini aniqlashtirish, tahlil metodlarini chuqur o'rganish orqali o'zbek lingvopoetikasi, xususan, poetik sintaksisning hozirgi ahvoli va taraqqiyoti masalalari haqida <i>tasavvurga ega bo'lishi</i>; - lingvopoetika tushunchasi, badiiy matn tushunchasi, tiplari va tarkibiy butunligi, badiiy matn tavsifi, badiiy matnning boshqa matnlardan farqi, badiiy matnda fonologik, leksik-frazeologik va grammatik birliklarning lingvopoetik xususiyatlari, badiiy matnning kompozitsion butunligi, butunlikni ta'minlovchi lisoniy vositalar, badiiy matni tahlil qilish metodologiyasi, lingvopoetik tahlil metodlarini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>; - lingvopoetika sohasining tadrjiiy taraqqiyoti, lingvopoetik tahlil metodlari, til birliklarining lingvopoetik imkoniyatlari, lingvopoetikaga antroposentrik yondashuvlar bo'yicha yechimlar qabul qilish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: - ma'ruza; - keys-stadi; - individual loyihalar; - taqdimotlar qilish; - guruhlarda ishlash; - jamo'a bo'lib ishlash va himoya qilish; "BBB", "Tarozi", "SWOT-tahlil", "Sinkveyn", "FSMU", o'yin, musobaqa.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil

	natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mashohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida topshiriqlarni bajarish.
6.	VIII. Asosiy adabiyotlar: 1. Yo'ldoshev M. Badiiy matn lingvopoetikasi. – Toshkent: Fan, 2008. 2. Yo'ldoshev M. Badiiy matnning lisoniy tahlili. O'quv qo'llanma. – T., 2007. 3. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М., 2006. 4. Xudoyberganova D. Matnning antroposentrik tadqiqi. – Toshkent: Fan, 2013. – 136 b. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Umarqulov B. Poetik nutq leksikasi. Toshkent: Fan, 1990. 2. Джураева З.Р., З.О.Саломхиддинова. Основы филологического анализа художественного текста. – Т., 2014. 3. Yusubova R. Tejamlilik va ortiqchalikning lingvopoetik xususiyatlari. – Toshkent: Tafakkur avlodi, 2021. – 313 b. 4. Hamidov A. Murod Muhammad do'st asarlari lingvopoetikasi. – T., 2021. – B.156. 5. Axmadjonov N. Badiiy uslubda qo'llangan pretsedent nomlarning lingvopoetik tadqiqi. – Farg'ona, 2023. 6. Yusubova R. Navoiy fasohati. – Toshkent, 2023. – 64 b. Axborot manbalari 1. www.literature.uz 2. www.genhis.philol.ru 3. http://en.wikipedia.org/wiki/Structuralism. 4. https://diss.natlib.uz 5. http://www.brocku.ca/english/courses/4F70/struct.html
7.	Mazkur o'quv dasturi Navoiy davlat pedagogika institutining 2024-yil <u>06.09</u> dagi 1-sonli Kengash qarori bilan tasdiqlangan. Mazkur o'quv dasturi "O'zbek tilshunosligi" kafedrasining 2024-yil <u>18.08</u> dagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar va dastur mualliflari: R.N.Yusubova O'zbek tilshunosligi kafedrasida professori, f.f.d.(DSc)
9.	R.N.Sharopova – Navoiy davlat pedagogika instituti O'zbek tilshunosligi kafedrasida dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori G.M.Norova – Navoiy davlat pedagogika instituti O'zbek tilshunosligi kafedrasida dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori

№ 33 82 Lil M